

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

Azərbaycan dili və metodika kafedrası

Magistrantlar üçün
«Klassik ədəbiyyatın tədrisi»
fənninin

PROQRAMI

Bakı – 2010

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNIVERSİTETİ

Azərbaycan dili və metodika kafedrası

Magistrantlar üçün
«Klassik ədəbiyyatın tədrisi»
fənninin

PROQRAMI

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 27.10.2009-cu il tarixli 1189 sayılı əmri ilə fənn proqramı kimi təsdiq edilmişdir.

Bakı – 2010

Tərtibçi: f.e.n., dos. Mətanət Əli qızı Abdullayeva
Rəyçilər: f.e.n., dos. Rəhilə İldırım qızı Quliyeva
f.e.n. Elçin Hüseyn oğlu Məmədov
Redaktor: f.e.d., prof. Yusif Mirəhməd oğlu Seyidov

İZAHAT VƏRƏQƏSİ

Klassik ədəbiyyat haqqında danışanda, xüsusilə onu tədris edəndə çox diqqətli, məsuliyyətli və ehtiyatlı olmaq lazımdır, çünki o, Azərbaycan bədii təfəkkürünün ən qiymətli, ən dəyərli dövrünü təşkil edir. Bu dövr qiymətlidir, ona görə ki, orada dərin idrak, eyni zamanda gözəl qələm sahiblərinin insan, həyat, kainat, Tanrı haqqında qiymətli fikirləri, fəlsəfi – estetik düşüncələri təqdim olunur. Gözəl və mükəmməl bədii ifadə formasında olan yüksək təfəkkürün, irrasional idrakın məhsulu olan belə informasiyalar bəşəriyyət durduqca hər zaman aktual olacaq.

Klassik ədəbi nümunələr həm zahiri forma və mənə baxımından, həm də batini mahiyyət yönündən dəyərli-dir. Belə əsərlər insanların, xüsusilə də gənclərin tərbiyəsinin və dünyagörüşünün, həyata etik və estetik baxışının düzgün formalaşmasında, inkişafında əvəzsiz rol oynaya bilər. Bu baxımdan, klassik ədəbiyyatın ali məktəbdə nəzərdə tutulan tədrisi məqsədyönlü, dəqiq qurulmalıdır.

Bu kursun tədrisi, ilk növbədə, klassik ədəbiyyatın məğzinin və daşdığı missiyanın, vəzifənin müəyyənləşdirilməsi ilə başlanmalıdır. Nə üçün bu dövr (orta əsrlər) klassik dövr adlanır? Klassik (latınca classicus – nümunəvi, ən mükəmməl) əsərlər ədəbiyyat və incəsənətin ən mükəmməl, ən dəyərli, heç vaxt qiymətini itirməyən nümunələri hesab olunur ki, onlar həm milli, həm də dünya mədəniyyəti xəzinəsinin ən qiymətli inciləridir. İlk baxışda zövq oxşayan, estetik cazibə daşıyan klassik ədəbi nümunələrin əsas təyinatı, əslində, batini informativ enerji kütləsi daşımaqdır ki, belə enerji potensialı insanların mənəvi təkamülünə, daxili nur kəsb etmələrinə, irfani biliklər qazanmalarına çox güclü təkan verir. Belə əsərlər insanlıq anlayışının yüksək mərtəbələrinə yetişmiş ustad sənətkarların ruhani – mistik biliklər üçün «qəlb qapıları açıq olanlara» rəhbərliyədir. Klassik ədəbiyyatın tədrisi kursu ilk dərstdən belə aspektdə qurulma-

da olanlara bu şansdan istifadə etməyi, batinə istiqamətlənməyi tövsiyə edirdi.

Klassik ədəbiyyatın daha çox təfsiri üzərində qurulan dərslərdə köhnə stereotiplərdən uzaqlaşmaq, qiymətli cəhətləri saxlayaraq yeni tədris üsulları və metodikası ilə daha yüksək və effektiv tədris formalarını həyata keçirmək dövrün tələbidir. Klassik ədəbiyyatın tədrisində boşluğu doldurmaq, ədəbi materialın düzgün mənimsənilməsinə və dərk olunmasına yardım edəcək tədris üsulu tətbiq etmək üçün təklif etdiyimiz proqram, zənnimizcə, yüksək keyfiyyətli mütəxəssislər hazırlanması işinə xidmət edəcək.

Magistr pilləsinin II kursunda klassik ədəbiyyatın tədrisi 30 saat (15 dərs) həcmində nəzərdə tutulub. Mövzu və saatların bölgüsü aşağıdakı kimidir.

1. Klassik ədəbiyyatının tədrisi ilə bağlı ortaya çıxan çətinliklər. Hermenevtika nədir? Hermenevtik metodla ədəbi nümunələrin təfsirinin üstünlükləri – 2 saat
2. Klassik poeziya və fəlsəfi təfəkkür. Bədii formanın gözəlliyi ilə və batini mənanın dərinliyinin yüksək vəhdəti sənət nümunəsidir. Metaforalar irfani biliklərin kodlaşdırılmış rəmzləri kimi. – 2 saat
3. Ali gözəllik ideyasını tərənnüm edən poeziya. Sufi rəmzləri, musiqisi və poeziyası. – 2 saat
4. Klassik poema mistik fəlsəfi traktatdır. Bədii forma batini, sakral süjetin örtüyüdür. – 2 saat
5. Klassik şairlər qeyb sirlərinin dərk olunması haqqında; surət aləmi məna aləminin kodudur; mistik biliklərin qeyb aləminə məxsus olması. – 2 saat

6. Eşq yolçuluğu – nəfslə cihad. Klassiklərin nəfs haqqında dedikləri. – 2 saat
7. Klassik ədəbiyyatda mürşid – mürid münasibətləri haqqında; tanrıya xidmət insanlığa, bəşəriyyətə xidmətdir. – 2 saat
8. Eşq yolçuluğunda məqamlar və hallar; 7 əsas məqam; Nizami Gəncəvinin «Yeddi gözəl» və Məhəmməd Füzulinin «Yeddi cam» əsərlərinin ümumi ideyası. – 2 saat
9. Təriqət yolunun son məqamı – fəna fi-Llah; mərifət sahibi arif; bəqa fi-Llah əbədiyyət yolunun başlanğıcı kimi; ən əl-Həqq fəlsəfəsi. – 2 saat
10. Klassik ədəbiyyatda Xeyir və Şər dualizmi: supramental idrak xeyirlə şəri vahid prizmadan görür; xeyirlə şərin vahid substansiyadan yaranması, «qəmi olmazsa heç vaxt xaliqi yad eyləməz bir kəs» sentensiyası. – 2 saat
11. Klassik ədəbiyyatda kosmoqoniya məsələləri; kainatın yaradılışı haqqında rəşadət – elmi faktların və irrəşadət biliklərin verdiyi informasiyalar; metafizik yoxluq, «Böyük Partlayış» nəzəriyyəsi. – 2 saat
12. Kainatın vahidliyi – Vahid Həyat konsepsiyasının klassik poeziyada təzahürü; mülk aləminin fraqmentar dərki; çoxluq Vahidin sifətidir. Nöqtə rəmzinin simvolik mahiyyəti. – 2 saat

13. Klassik ədəbiyyatda fələklər məsələsi; doqquz fələk, ərşi – Kərim – kürsü qübbəsi; Lövhə – məhfuz; paralel aləmlər, üçölçülü aləm – maddi dünya və onun metaforik adları. – 2 saat
14. «Pənbeyi-dağı-cünun içrə nihandır bədənim» misrası ilə başlanan qəzəlin təfsiri; alleqorik fiqurların batini mənalarının açılması – 2 saat
15. Füzulinin «Ənisül – qəlb» və Nəsiminin «Bu cism evinə, talibə, seyr edərək çün can gəlir» qəsidələrinin təfsiri; sufi terminlərinin və söz – kodların izahı. – 2 saat

Magistrantlar üçün «Klassik ədəbiyyatın tədrisi» fənninin təqdim olunan proqramı ənənəvi xronika üzərində qurulmayıb; burada batini müstəvinin üzə çıxarılmasından ibarət təfsir üsulu ilə tədris nəzərdə tutulub ki, bu yolla klassiklərimizin bizə miras qoyduqları yüksək sənət nümunələrinin əsil məğzinə, özəyinə müəyyən dərəcədə çatmaq mümkündür. Klassiklər dedikdə ədəbiyyatımızın üç nəhəng sütununu – Nizami, Nəsimi, Füzulini nəzərdə tuturuq, çünki sətirlərin miqdarının məhdudluğu daha çox müəlliflərin yaradıcılığına müraciət etməyə imkan vermir. Lakin bu müəlliflərin (Nizami, Nəsimi və Füzulinin) yaradıcılığının ezoterizmi araşdırılıb öyrənildikdən sonra həmin prinsip və üsullarla qalan klassik yazarların, klassik filosof–şairlərin əsərlərinin batini aləmi – mistik plastı tədqiq və tədris oluna bilər.

Çapa imzalanmışdır: 24.05.2010.

Kağız formatı 60x84 1/16. Həcmi 0,5 ç.v. Sayı 200.

Bakı Universiteti nəşriyyatı, Bakı – 370148, Z.Xəlilov küçəsi, 23.